

IN HET SPOOR VAN MALIKA SAISSI

MIJN WEEK IN MOLENBEEK

Na de aanslagen ging Malika Saissi meteen langs bij de moeder van de terroristen Brahim en Salah Abdeslam. Midden in de week werd ze bedreigd door een extremist die hoopt dat Allah haar rug zal breken. Tussendoor stond ze de wereldpers te woord, om te tonen dat Molenbeek zoveel mooier is dan iedereen nu denkt. Op vredespad met een bewogen beweger.

Wouter Woussen, foto's Kristof Vadino

En Marokkaanse slager staat gelaten de zoveelste journalist te woord: nee, zijn zaak wordt niet geregeld belaagd door jonge vanden. Op de achtergrond ligt vlees uitgestald voor klanten die niet komen. Marokkaanse pubers vragen een jonge, blonde vrouw of ze weet waar Charlie woont. 'Charlie wie?' 'Charlie Hebdo.' Ze lachen. Op het gemeenteplein maken locals met hun smartphones foto's van de tientallen cameraploegen, satellietwagens en stroomgeneratoren. Al-Jazeera is er, de Westdeutscher Rundfunk, de wereld kijkt naar Molenbeek. Een man klaagt dat je geen standpunt vindt van waaruit je geen collega's in beeld hebt.

De hele dag door staan er camera's gericht op de voordeur van huisnummer 30, een in appartementen opgedeelde burgerwoning, eigendom van de gemeente. Vandaaruit vertrokken op donderdag 12 november twee terroristen, Brahim en Salah Abdeslam, richting Parijs, voor een aanslag die 129 onschuldigen doodde en meer dan driehonderd anderen verwondde. Brahim blies zichzelf op, Salah is nog steeds op de vlucht. Hun broer Mohamed, die in het weekend gearresteerd werd en snel weer vrijgelaten, verbaasde maandag de wereld

Malika: 'Ik druk alle Marokkaanse moeders op het hart dat ze hun kinderen vrijheid moeten geven, zodat ze hun eigen verantwoordelijkheid kunnen nemen.'

toen hij de internationale pers te woord stond.

Bijna geen enkele cameraploeg ziet hoe dinsdagmiddag om 14 uur een kleine Marokkaanse vrouw met een blauw gehaakt mutsje de woning binnengaat en een uur weer later buitenkomt. Malika Saissi is 44, moeder van twee dochters en twee zonen, de oudste 23. Ze woonde in Molenbeek toen ze klein was en kwam er opnieuw wonen toen ze trouwde met een man uit Marokko. Ze heeft niet gestudeerd en leek voorbestemd

Marokkaanse pubers vragen een jonge, blonde vrouw of ze weet waar Charlie woont. 'Charlie wie?' 'Charlie Hebdo.' Ze lachen

voor een leven binnenshuis, maar toen haar oudste zoon naar school ging, in 1991, begon ze met vrijwilligerswerk: eerst in het oudercomité van de Vlaamse school van haar zoon, later in de Vaartkapoen, een concertzaal die een buurtcentrum werd.

Toen ze er voor het eerst binnenstapte, werden er vooral reggaeconcerten georganiseerd. Ze vroeg of ze de zaal overdag mocht gebruiken voor activiteiten voor Molenbeekse vrouwen. Intussen organiseert ze er cursussen en activiteiten: lessen Nederlands, Frans of Arabisch, een culturele reis naar Barcelona, een Turks concert.

DE VADER ZWIJGT

Via die activiteiten kent Malika ook de moeder van de familie Abdeslam. Ze beschrijft haar als een moderne vrouw die nooit een hoofddoek heeft gedragen, met geblondeerd haar. 'Haar nichtjes ken ik beter, maar ik heb veel respect voor haar. Je zou haar nu moeten zien. Ik heb haar aangeraden om een psycholoog op te zoeken, want alleen komt ze dit niet te boven. Vrijdag zat ze met Mohamed naar tv te kijken. Ze was gechoqueerd, net als u en ik, toen ze die barbaarse aanslagen zag. Zaterdag vernam ze dat Brahim zichzelf had opgeblazen en dat haar andere zoon, Salah, op de vlucht was – ze viel compleet uit de lucht.'

Gelooft u dat?

MALIKA: 'Ik begrijp dat u dat moeilijk kunt geloven. Ik zou het ook niet geloven, als ik het niet eerder had gezien. Ik ken hier veel mensen. Elke maand hoor je via via een verhaal over een jongen die naar Syrië is vertrokken. Soms zijn er aanwijzingen, soms hebben de ouders helemaal niets door.'

Hoe kan dat? Ze wonen in hetzelfde huis.

MALIKA: 'Hoe weet je wat er omgaat in het hoofd van een volwassen zoon, als hij het je niet vertelt? Mijn zonen zijn 20 en 23. De oudste studeert kinesitherapie en zit op kot in Ganshoren. Om zijn Nederlands te verbeteren, is hij op internaat geweest in Gent. Om hem maak ik mij geen zorgen. Maar mijn jongste woont al heel zijn leven in Molenbeek. Ik weet niet altijd waar hij is.'

'In de activiteiten die ik hier al twintig jaar organiseer, druk ik alle Marokkaanse moeders op het hart dat ze hun kinderen vrijheid moeten geven, zodat ze hun eigen verantwoordelijkheid kunnen nemen. Mijn jongste gaat vanavond voetballen met

Jamal Habbachich, voorzitter van de koepel van Molenbeekse moskeeën: 'Als de veiligheidsdiensten zo iemand niet kunnen tegenhouden, hoe zou een simpele burger als u en ik dat dan kunnen?'

vrienden en voor het eerst ben ik ongerust. Ik vraag mij af met wie hij daar is. Een van die voetbalvrienden heeft een baardje, je weet maar nooit.'

'Na de aanslagen heb ik mijn zoon gewaarschuwd voor ronselaars. Hij zei dat hij drie jaar geleden aan de schoolpoort al is aangesproken. Hij vindt het een onnozel idee om in Syrië te gaan vechten. Hoe weet je zeker dat hij het meent? Dat hij dat volgend jaar nog altijd vindt? En waarom heeft hij drie jaar geleden niets over die ronselaar gezegd?'

'Mijn zoon kent die broers die naar Parijs zijn gegaan. Hij kent ze niet goed, maar hij weet wie ze zijn. Er was niets aan die gasten

'Donderdag kreeg Salah Abdeslam een telefoontje. Hij had gel in zijn haar, zijn moeder dacht dat hij een date had. Toen hij vertrok, gaf hij haar een kus op het voorhoofd'

te zien. Salah Abdeslam, die nu op de vlucht is, was volgens zijn moeder zo zacht als een lammetje, de liefste van het hele gezin, genereus en behulpzaam. Hij borstelde haar haar. Donderdagavond kreeg hij een telefoontje en is hij met zijn broer vertrokken. Hij had gel in zijn haar, zijn moeder dacht dat hij een afspraakje had met een vriendin. Toen hij vertrok, gaf hij haar een kus op het voorhoofd. Nu beseft ze dat die kus een afscheid was.'

Het lijkt toch onmogelijk dat die moeder nooit iets heeft gemerkt.

MALIKA: 'Die jongens zijn geïndoctrineerd. Ze leidden een dubbelleven. Hun moeder beseft >>

nog altijd niet wat er is gebeurd. Ze wil een overlijdensakte van Brahim, omdat ze niet gelooft dat hij dood is. Ze wil zijn lichaam zien en begraven. Ik heb haar gezegd dat ze daar niet op moet rekenen. We weten niet wat ervan rest. Bovendien denk ik niet dat de islam het toelaat dat het lichaam van een zelfmoordterrorist ritueel begraven wordt.'

Wat vindt ze ervan dat Salah op de vlucht is?

MALIKA: 'Ze hoopt dat hij zich overgeeft. Ze ziet hem liever levend in de cel dan op de vlucht, om misschien nog een gruwdaad te plegen.'

Hoe reageert de vader?

MALIKA: 'Hij zwijgt.'

Op tv vond minister van Binnenlandse Zaken Jan Jambon (N-VA) het misplaatst dat Mohamed Abdeslam maandag het woord nam. Begrijp je zijn kritiek?

MALIKA: 'Hij deed dat niet om te verdedigen wat zijn broers gedaan hebben. Hij heeft erop gewezen dat zijn moeder ook een slachtoffer is. De eerste slachtoffers van die aanslagen zijn uiteraard de doden in Parijs, de gewonden en nabestaanden. Maar families die met zoiets te maken krijgen, zijn ook slachtoffers. Ik denk niet dat je in Molenbeek een moeder vindt die wil dat haar zoon terrorist wordt. De Abdeslams bewijzen dat het elke familie kan overkomen. Ik heb veel respect voor die familie. Nu nog meer.'

Als u niet wilt dat dat verkeerd begrepen wordt, legt u dat best even uit.

MALIKA: 'Uiteraard wil ik daarmee niets goeds zeggen over de barbaarse daden waar hun zonen aan meegewerkt hebben. Ik bedoel dat ik het verdriet van die moeder begrijp en dat ik bewondering opbreng voor Mohamed, die na zijn arrestatie dit weekend de moed had om de internationale pers toe te spreken.'

Denkt u dat het toeval is dat er opnieuw een link is met Molenbeek, zoals het geval was bij de vrijdelde aanslagen in Verviers, de aanslag op het Joods Museum in Brussel en bijna alle aan IS gelinkte aanslagen in Europa?

MALIKA: 'Natuurlijk is dat geen toeval. Er is hier een probleem. Zoals ik al zei: ik maak me zelf zorgen om mijn zoon die hier opgroeit. Maar het bewijst niet dat wij een terroristische gemeente zijn. Het wil in de eerste plaats zeggen dat het probleem voordien niet ernstig genomen werd. Ze hadden die jongeren op tijd kunnen tegenhouden.'

SCHIMMIGE AFSPRAKEN

Abdelhamid Abaaoud. De naam duikt op bij alle aanslagen. Als ronselaar, als planner én uitvoerder. Deze week kwam de Molenbeekse Syriëstrijder om tijdens de politieraid op het Parijse appartement waar hij was ondergedoken. Is hij de hoofdreden waarom de wereld nu naar de Brusselse gemeente kijkt?

Het verklaart niet alles, zegt Johan Leman, ex-voorzitter van het Centrum voor Gelijke Kansen en Racismebestrijding, en al decennia actief bij de Foyer, een organisatie voor lokale jongeren. 'Ik heb gevloekt toen bekend raakte dat een van de terroristen uit Molenbeek kwam. Want het is een Brussels probleem, niet alleen een Molenbeeks. Brussel is Franstalig en ligt dicht bij Parijs, maar in een ander land. IS weet heel goed dat de internationale samenwerking tussen veiligheidsdiensten niet optimaal is.'

'Het ligt ook aan de manier waarop de huizen gebouwd zijn, vaak met een achterbouw opgedeeld in studio's. De politie heeft weinig zicht op wat daar gebeurt'

'En zoek je in Brussel een ideale plek om een aanslag voor te bereiden, dan beland je al snel in Molenbeek, Kuregem en sommige delen van Brussel-stad. Schaarbeek en Sint-Joost zijn te Turks. De bevolking is hier dicht en homogeen. Marokkanen die zich enkele maanden willen verschuilen, vallen hier niet op. Het ligt ook aan de manier waarop de huizen gebouwd zijn, vaak met een achterbouw opgedeeld in studio's. De politie heeft weinig zicht op wat daar gebeurt – dat geeft ze zelf toe. Veel politieagenten komen niet uit Molenbeek en blijven bovendien niet lang.'

Dat verklaart hoe iemand zich er kan schuilhouden, maar toch niet waarom er zo

vlot terroristen worden geronseld? Leman: 'De Marokkaanse gemeenschap is veel meer gefragmenteerd dan de Turkse. De Turken in Schaarbeek hebben drie grote moskeeën van drie strekkingen en iedereen weet wie waar thuishoort. Hier geldt dat niet. Er zijn hier moskeeën waar je iemand kunt ontmoeten die radicale ideeën heeft en waar je schimmige afspraken kunt maken. Zo krijg je een netwerk dat onder de radar blijft.'

EEN BAARDJE

Jamal Habbachich is voorzitter van de koepel van Molenbeekse moskeeën, hij zou moeten weten wat er speelt. Habbachich zelf is een gematigd progressieve islamleerkracht die pleit voor een opener islam. De directrice van een van de scholen waar hij lesgeeft, vroeg hem ooit om kerstman te spelen. Hij weigerde, al zou hij het niet slecht hebben gedaan, met zijn witte baard, stevig postuur en zalvende glimlach. Maar hij glimlacht niet altijd. Toen de Molenbeekse sjeik Bassam Ayachi, die intussen in Syrië woont, islamitische huwelijken begon af te sluiten, verzette Habbachich zich hevig.

Hij ontkent dat er sinds het vertrek van de Molenbeekse sjeik in de erkende moskeeën nog extreme preken gehouden worden, maar geeft ook toe dat het nog veel beter kan. 'Te veel imams komen uit het buitenland. We leven hier niet in Marokko, dus moet je hier ook geen Marokkaanse imam laten prediken. Maar al zijn die imams misschien wat conservatief of wereldvreemd, ze zijn geen extremisten. Het zijn niet zij die onze jongeren op rare ideeën brengen.'

Wie dan wel? Habbachich: 'Als ik u dat kon vertellen. Kijk eens wat er allemaal op YouTube staat. Die kinderen hebben gebroken met ons. Een vriend van mij had een zoon die aan de ULB studeerde, burgerlijk ingenieur. Na zijn eerste examen belde die jongen om te zeggen dat hij niet naar huis kwam, dat hij bij een vriend zou studeren. Een dag later belde hij om te zeggen dat hij naar Turkije was gevlogen. Drie dagen later stuurde hij een Facebookbericht vanuit Syrië. Sinds september 2014 hebben ze niets meer van hem vernomen. Als de veiligheidsdiensten zo iemand niet kunnen tegenhouden, hoe zou een simpele burger als u en ik dat dan kunnen?'

Touriane, een vriendin van Malika Saissi die als vrijwilligster bij de Vaartkapoen werkt, heeft twee achterneven zien vertrekken naar »

Malika: 'Hoe weet je wat er omgaat in het hoofd van zo'n jongen van 20?'

Veel politieagenten komen niet uit Molenbeek en blijven bovendien niet lang.

'Hoeveel vertrouwen denkt u dat mijn nicht nog heeft in de autoriteiten die haar zoon hebben laten vertrekken?'

Syrië. De oudste, Youssef, had een baardje laten groeien, voor hij vertrok. 'Je kunt daar van alles over vermoeden, maar zeker weet je het niet. Toen hij al naar Syrië onderweg was, vertelde zijn broertje Hamza thuis dat hij ook wilde gaan. Zijn moeder heeft hem aangegeven bij de politie. Die zei dat ze een volwassene moeilijk kunnen tegenhouden voor hij iets verkeerd doet. Ze had hem liever in de gevangenis gezien. Beide broers zijn zo goed als zeker dood nu. Dat hadden ze toch kunnen voorkomen? Ze zijn hier geboren, hier opgegroeid en hier geradicaliseerd. Het is niet Koning Hassan II van Marokko die hen heeft laten vertrekken, hé? Hun ronselaar was een Belg, die Jean-Louis Denis die zich *Le Soumis* laat noemen en nu gearresteerd is. Hoeveel vertrouwen denkt u dat mijn nicht nog heeft in de autoriteiten die haar zoon hebben laten vertrekken?'

MOLENBEEK GEEFT LICHT

Woensdag heeft Malika Saïssi met twintig organisaties afgesproken om een vredesmanifestatie te houden. Met kaarsen, dat was haar idee. 'Die aanslagen werpen een donkere schaduw over Molenbeek. Wij willen tonen

dat er nog licht is.' Ze heeft de Abdeslams gevraagd of ze in hun naam een kaars mag aansteken. De affiches voor de manifestatie: A4'tjes met daarop 'Molenbeek' met een vredestekens als 'o'. Malika trekt ermee langs de middenstand.

'Hassan! Waar is je affiche?' Malika wijst naar de winkelruit van vishandel La Méditerranée. Gevallen, mompelt Hassan. Hij voegt er bezorgd aan toe dat ze misschien wat vaker moet zwijgen. Malika lacht. Hij zegt dat hij het meent

Malika: 'Nu moeten we tonen dat Molenbeek niet is wat die buitenlandse journalisten denken. Je kunt het vervelend vinden dat die cameraploegen hier staan, maar het is ook een kans.'

'Hassan! Waar is je affiche?' Malika wijst naar de winkelruit van vishandel La Méditerranée. Gevallen, mompelt Hassan, een Marokkaan van twee meter. Hij voegt er bezorgd aan toe dat ze misschien wat vaker moet zwijgen. Malika lacht. Hij zegt dat hij het meent.

Ze krijgt telefoon: of ze een interview wil geven aan een cameraploeg uit Londen. Ze weigert eerst, vraagt of iemand anders het kan doen. Als er een tweede keer gebeld wordt, denkt ze twee seconden na, trekt haar broek op en zegt ja. 'Ik ben doodop, maar dit is niet het moment om te zwijgen. Volgende week zal ik wel slapen. Nu moeten we tonen dat Molenbeek niet is wat die buitenlandse journalisten denken. Je kunt het vervelend vinden dat die cameraploegen hier staan, maar het is ook een kans.'

's Middags vindt ze nog net de tijd om met haar jongste dochter en haar oudste zoon te eten in het sociale restaurant van de Vaartkapoen, waar iedereen welkom is voor een dagschotel van 5 euro. 'Wist je dat we nu ook bedreigd worden op Facebook?' Alsof ze een mop vertelt. 'Ene Omar roept dat alle ongelovigen dood moeten. Het komt van alle kanten. We kregen ook een mail van een vrouw die vindt dat de Vaartkapoen radicalisme aanmoedigt omdat we, behalve cursussen Frans en Nederlands, ook een cursus Arabisch geven.'

Wat Malika voor haar kinderen verzwijgt, is dat de bedreiging persoonlijk was. Op de Facebookpagina van de Vaartkapoen roept Omar Abderrahmane, met een Koranvers als profielfoto, God op om 'de schijnheiligen te laten creperen, samen met hun handlangers, zodat het ware geloof triomfeert'. Onder een filmpje waarin Malika in het Frans en het Arabisch vraagt om deel te nemen aan 'Molenbeek geeft licht', reageert Abderrahmane dat ze een hoer is die zich voordoet als moslima om tweedracht te zaaien en dat hij hoopt dat God haar rug zal breken. De Vaartkapoen heeft een klacht ingediend, een uur later waren de berichten verdwenen, maar Malika was zichtbaar aangedaan.

'Iedereen is hier bang', zegt ze. 'Bang dat er iets gebeurt op het gemeenteplein. Er zijn genoeg extremisten die dit soort manifestaties liever niet zien plaatsvinden. En de Vaartkapoen is een concertzaal, net als de Bataclan in Parijs. Ik ben ook bang dat er een gek represailles neemt op Molenbeek. Dat het

Met theelichtjes staat 'Molenbeek' geschreven. Malika geeft het teken dat de vrijwilligers ze mogen aansteken.

wantrouwen tussen moslims en niet-moslims groter wordt. Dat mijn zonen verkeerde vrienden leren kennen, maar ook dat ze als Marokkaanse jongens uit Molenbeek nog minder kansen zullen krijgen.'

Woensdagmiddag hebben de laatste satellietwagens het gemeenteplein verlaten voor de vredesmanifestatie. Met theelichtjes staat in het midden 'Molenbeek' geschreven. Even voor vijf uur geeft Malika het teken dat de

Wat bijna niemand ziet: op het balkon van huisnummer 30 verschijnt er even een silhouet, om kaarsjes op de vensterbanken te zetten

tientallen vrijwilligers ze mogen aansteken. Het is lastig kaarsjes branden in de koude novemberwind, maar Malika plooit niet. Als ze uitgaan: blijven aansteken.

Dan wordt het echt donker en probeert iedereen iets mee te pikken van de moeilijk verstaanbare toespraken vanaf de trappen van het gemeentehuis. Wat bijna niemand ziet: op het balkon van huisnummer 30 verschijnt er even een silhouet, om kaarsjes op de vensterbanken te zetten. ■